

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ОРІЄНТИРИ ДІЯЛЬНОСТІ ФАХІВЦІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ СЛУЖБИ У 2024–2025 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

Війна в Україні кардинально змінює реалії життя учасників освітнього процесу. Тривале перебування у стресовому стані, невизначеність виснажують внутрішні ресурси особистості, руйнують її психіку та суттєво впливають на стан психічного та фізичного здоров'я здобувачів освіти, педагогів і батьків.

Саме тому пріоритетними напрямками діяльності фахівців психологічної служби є **збереження та відновлення психосоціального здоров'я учасників освітнього процесу, здійснення всебічного психосоціального супроводу особистості в кризових умовах життя.**

Фахівцям психологічної служби доцільно зосередити увагу на таких заходах:

- З промоції психічного здоров'я з учасниками освітнього процесу: ознайомлення педагогів, батьків з індикаторами та проявами стресу, травмами, ПТСР у здобувачів освіти, протоколами надання першої психологічної допомоги, віковими особливостями переживання горя та втрати, засадами створення благополучного й безпечного середовища, розвитку навичок саморегуляції;
- З психоедукації для батьків і педагогів щодо розвитку життєстійкості та базових навичок турботи про власне психічне здоров'я: оновлення знань про вікові особливості дітей, ознайомлення з індикаторами, проявами психотравми, методами психологічної саморегуляції, відновлення. Методичні матеріали на допомогу фахівцям наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

<p>Методичні рекомендації щодо надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу</p>		<p>http://surl.li/uionz</p>
<p>Підтримка учнів для класного керівника : довідник / Т. Костенко, за заг. ред. Н. Протасової, В. Полторака, Ю. Молчанової. – ГО «ДОККУ» – К., 2023. – 76 с.</p>	<p>http://surl.li/ususf</p>	
<p>Сміливі навчати : практичний poradnik для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти / Уклад. : А. В. Аносова, Л. А. Петушкова. – К. : Навчай для України, 2023. – 56 с.</p>		<p>http://surl.li/ibdya</p>

<p>Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / Авт. кол. : В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов, І. І. Ткачук; за наук. ред. Н. В. Лунченко, І. І. Ткачук. – К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023.</p>		<p>http://surl.li/uinoq</p>
<p>Посібник проекту ГО «ЕдКемп Україна» «Даємо собі раду: запитання та відповіді з досвіду психологічних консультацій для педагогів</p>	<p>http://surl.li/iazov</p>	
<p>«Ресурсна скриня» від Світлани Ройз та Смарт освіти: матеріали для посилення стресостійкості дітей</p>		<p>http://surl.li/uinqr</p>
<p>Анімований комікс для підлітків «Важливість піклування про ментальне здоров'я»</p>	<p>http://surl.li/uinux</p>	
<p>Рекомендації для щоденної підтримки ментального здоров'я від МОНУ та ЮНІСЕФ «Гратися і не боятися» для вихователів дошкільної освіти</p>		<p>http://surl.li/uiokp</p>
<p>Спільнотека від ЮНІСЕФ. Розмальовка «Іскорки суперсил»</p>	<p>http://surl.li/usvqj</p>	

<p>Інформаційно-методичні рекомендації з питань психологічної травми та надання психосоціальної допомоги, дітям, педагогам, батькам</p>	<p>http://surl.li/iazky</p>	
<p>Навчально-методичний посібник «Як ти? Уроки з психології для школярів у 5–8 класах»</p>		<p>http://surl.li/uswaq</p>
<p>Програми усеукраїнського авторських програм «Нові в новій школі» переможців конкурсу технології</p>	<p>http://surl.li/ditpvn</p>	
<p>Професійний інструментарій для фахівців психологічної служби Миколаївської області «Психологічна стійкість в умовах війни» (сайт «Психологічна служба Миколаївщини»)</p>		<p>http://surl.li/itbddb</p>
<p>Програма ментального здоров'я «Ти як?»</p>	<p>http://surl.li/uwfnxx</p>	
<p>Коли світ на межі змін: стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни</p>		<p>http://surl.li/ibdty</p>

Платформа розвитку дошкільнят НУМО	http://surl.li/amhrdy	
------------------------------------	---	---

- Проведення практичним психологом та соціальним педагогом ранкових зустрічей, психологічних хвилинок, груп психологічної підтримки, ресурсних / мотиваційних зустрічей, тематичних кіл, годин психолога / соціального педагога для учасників освітнього процесу є дієвим інструментом створення підтримуючого середовища, збереження психоемоційного здоров'я здобувачів освіти та профілактики тривожності. Звертаємо увагу, що фахівцям необхідно заздалегідь скласти розклад та вивчити / обговорити з учасниками тематику заходів.

- Моніторинг психоемоційного стану педагогів та здобувачів освіти: діагностування, опитування, спостереження під час уроків / позакласних заходів / перерв.

Матеріали на допомогу фахівцям психологічної служби із зазначених вище питань – у таблиці 2.

Таблиця 2

Діагностичний мінімум у діяльності працівників психологічної служби		http://surl.li/ibczy
Психологу для роботи: діагностичні методики	http://surl.li/ibczy	
Циклограми діяльності працівників психологічної служби		http://surl.li/ibdax

Автоматизована інформаційна система «Я-ПСИХОЛОГ»	http://surl.li/utati	
Професійний інструментарій (сайт «Психологічна служба Миколаївщини»)		http://surl.li/koowop
Положення про психологічну службу системи освіти України (наказ МОНУ від 22 травня 2018 року № 509)	http://surl.li/agryv	
Професійний стандарт «Практичний психолог у закладі освіти»		http://surl.li/iazcy
Лист МОНУ «Про типову документацію працівників психологічної служби в системі освіти України» від 24 липня 2019 року № 1/9-477	http://surl.li/iazeq	

- Розроблення програм / планів адаптаційних заходів: спільно з адміністрацією та педагогами закладу освіти необхідно запланувати та провести адаптаційні зустрічі, заняття, екскурсії, позакласні заходи, розробити спільні правила / норми взаємодії, упроваджувати програми розвитку та згуртування дитячого колективу, постійно відслідковувати психологічний стан учнів.

- Здійснення вивчення / спостереження психоемоційного стану здобувачів освіти, залучення до роботи груп підтримки, індивідуального консультування, психоедукації здобувачів освіти, які отримали важкий життєвий досвід: пережили втрату, знаходилися

в зоні активних бойових дій, перебували в тимчасовій окупації, внутрішньо переміщені особи.

Методичні матеріали для використання в роботі розміщено в таблиці 3.

Таблиця 3

<p>Соціально-психологічна підтримка дітей, які переживають батьківську втрату : навчально-методичний посібник / М. І. Томчук, М. В. Яцюк. – Вінниця, 60 с.</p>	<p>http://surl.li/uswzf</p>	
<p>Брошура від БФ «Коло сім'ї» «Як допомогти дитині пережити втрату чи психотравмуючу подію»</p>		<p>http://surl.li/usxap</p>
<p>Довідник з безбар'єрності «Як розповісти і пояснити дитині втрату рідної людини»</p>	<p>http://surl.li/utagd</p>	
<p>Спільнотека від ЮНІСЕФ. Брошура «Ментальне здоров'я дітей під час війни: поради батькам та опікунам»</p>		<p>http://surl.li/uiops</p>
<p>Небезпечні квести для дітей : профілактика залучення : методичні рекомендації. – К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2017. – 76 с.</p>	<p>http://surl.li/utavu</p>	

- Упровадження в діяльність закладів освіти програми з профілактики виникнення негативних / ризикованих проявів (насильницька поведінка, булінг, кібербулінг, дискримінація, уживання алкогольних напоїв, торгівля людьми) в освітньому середовищі та розвиток навичок відповідальної поведінки, критичного мислення, медіаграмотності.

Інформаційно-просвітницькі матеріали – у таблиці 4.

Таблиця 4

Ресурси інформаційно-освітньої кампанії #stop_sexтинг		
Довідник «Рекомендації щодо онлайн-безпеки для педагогічних працівників»		http://surl.li/utbev
Буклет «Дитинство під час війни. Які навички ми маємо дати дітям для їхньої безпеки?»	http://surl.li/utbhb	
Буклет «Надмірний час онлайн: ознаки, ризики та як обговорити цю тему з дитиною»		http://surl.li/utbhx
Буклет «Протидія залучення дітей російськими військовими до протиправної діяльності через інтернет»	http://surl.li/utbji	
Розробки уроків щодо безпеки дітей в інтернеті		http://surl.li/utble

Просвітницько-профілактичні програми, посібники		
Програма «Будуємо майбутнє разом»	https://cutt.ly/DKcEbmh	
ГО Ла Страда – Україна. Упровадження моделі «Школа вільна від насильства» в закладах освіти : навчально-методичний посібник / В. Л. Андрєєнкова, В. І. Бондар, Т. В. Войцях. – Київ, 2023. – 160 с.		http://surl.li/uiolk
Програма «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»	https://cutt.ly/hKcUCbl	
Методичний посібник для виховної роботи з учнями 1–4 класів з питань попередження торгівлі людьми «Особиста гідність. Безпека життя. Громадянська позиція»		http://surl.li/utbtr
Мультики для дітей молодшого шкільного віку про правила захисту від насильства	http://surl.li/uinvp	
«Психологічна хвилинка» (вправи для зняття психоемоційного напруження) : методичний посібник / Мельничук В., Флярковська О., Черниш О., Чуприна О. – 2022. – 86 с.		http://surl.li/uinpr

<p>Центр гідності дитини. Методичні рекомендації, розроблені у співпраці з «Пташеня. Дитячий простір». Програма інтерактивних занять «Інструктажі для безпеки дітей у школі»</p>	<p>http://surl.li/ccuvvq</p>	
<p>The LEGO Foundation. Посібник «Благополуччя дітей і педагогів: дієві інструменти та практики підтримки»</p>		<p>http://surl.li/uinzz</p>
<p>Інформаційні матеріали щодо виявлення та реагування на випадки жорстокого поводження з дітьми в умовах воєнного стану від ЮНІСЕФ, Мінсоцполітики України, МВС України</p>	<p>http://surl.li/rwojjk</p>	
<p>Поственція суїциду (буліциду) : робота з колективом закладу освіти : методичні рекомендації / За ред. С. Л. Чуніхіної, Л. А. Найдьонової, Н. Ф. Умеренкової. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. – 76 с.</p>		<p>http://surl.li/rhmvkz</p>
<p>Професійний інструментарій для фахівців психологічної служби Миколаївської області «Безпечне середовище для розвитку дитини» (сайт «Психологічна служба Миколаївщини»)</p>	<p>http://surl.li/sfissf</p>	

- Реалізація заходів наскрізної професійної орієнтації в початкових, середніх та старших класах, розвиток навичок майбутнього (комунікація, креативність, гнучкість, висока адаптивність, командна взаємодія, критичне мислення, уміння взаємодіяти в команді, емоційний інтелект, тайм-менеджмент). Актуальним для вибору професії є проходження поглибленого тестування вмінь, нахилів, здібностей здобувачів освіти, що

допоможе визначити профіль майбутньої професії, реалізовувати власні освітні й життєві стратегії.

Методичні матеріали – у таблиці 5.

Таблиця 5

Профорієнтація		
Методичні посібники, вебінари, розроблені в межах Усеукраїнського експерименту «Професійна орієнтація в НУШ»	http://surl.li/iazsf	
Ресурси Всеукраїнського проекту з профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію своєї мрії»		http://surl.li/ibedt
Складаємо пазл майбутньої професії: практичні поради для здобувачів освіти	http://surl.li/nrphza	
Проект «Профорієнтатор Україна»		http://surl.li/mdnqaw
Платформа з профорієнтації та розвитку кар'єри. Офіційний інтернет-портал Державної служби зайнятості України. Сервіс з онлайн-тестування	https://profi.dcz.gov.ua/	

Список використаних та рекомендованих джерел:

1. Психосоціальна підтримка учасників освітнього процесу : навчально-методичний посібник / Андрєєнкова В. Л., Войцях Т. В., Гриців І. П., Мельничук В. О., Сабліна Н. О., Флярковська О. В., Харківська Т. А. – К., 2023. – 149 с.
2. Підтримка учнів для класного керівника : довідник / Т. Костенко, за заг. ред. : Н. Протасової, В. Полторака, Ю. Молчанової. – К. : ГО «ДОККУ», 2023. – 76 с.
3. Сміливі навчати : практичний poradnik для педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти / Укл. : А. В. Аносова, Л. А. Петушкова. – К. : Навчай для України, 2023. – 56 с.
4. Поственція суїциду (буліциду) : робота з колективом закладу освіти : методичні рекомендації / За ред. : С. Л. Чуніхіної, Л. А. Найдбонової, Н. Ф. Умеренкової ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2022. – 76 с.
5. Формування безпечного освітнього простору закладу освіти в діяльності працівників психологічної служби / Авт. кол. : В. В. Байдик, Ю. П. Гопкало, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, М. В. Саврасов, І. І. Ткачук ; за наук. ред. : Н. В. Лунченко, І. І. Ткачук. – К. : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2023.
6. Соціально-психологічна підтримка дітей, які переживають батьківську втрату / М. І. Томчук, М. В. Яцюк. – Вінниця, 60 с.
7. Посібник проєкту ГО «ЕдКемп Україна» «Даємо собі раду : запитання та відповіді з досвіду психологічних консультацій для педагогів.
8. «Психологічна хвилинка» (вправи для зняття психоемоційного напруження) : методичний посібник / В. Мельничук, О. Флярковська, О. Черниш, О. Чуприна. – 2022. – 86 с.
9. Впровадження моделі «Школа вільна від насильства» в закладах освіти : навчально-методичний посібник. – К., 2023.
10. Небезпечні квести для дітей : профілактика залучення : методичні рекомендації. – К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2017. – 76 с.
11. Коли світ на межі змін : школа, чутлива до психічного здоров'я : посібник для освітян закладів загальної середньої освіти, розроблений громадською організацією «ГО ГЛОБАЛ» у межах проєкту гуманітарного реагування, що впроваджується в Україні міжнародною неурядовою організацією Finn Church Aid (FCA). – Режим доступу : <http://surl.li/iazjk>
12. Коли світ на межі змін : стратегії адаптації. Психологічна підтримка вчителів та дітей у часи війни : посібник для вчителів закладів загальної середньої освіти, розроблений громадською організацією «GoGlobal» спільно з Центром «Розвиток КСВ» та експертною платформою «Career Hub» у межах програми «Мріємо та діємо». – Режим доступу : <http://surl.li/ibdtu>